

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 33 . Juni—Juli 1947

Fra Daubjerg Daas

Mørk og sagnagtig løfter Daubjerg Daas sig over Hedelandskabet og gør Skuepladsen for Taternes Færden i Jyllands Indre levende saaledes som vi kender det fra St. St. Blichers og Carit Etlars Fortællinger. Landskabet omkring Daubjerg Daas er af en egen vild, betagende Skønhed

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hver Maaned
Redigeret af *Jørgen Petersen*.

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Central 12738.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler til Bladet til Redaktøren.
Andet samt private Forespørgsler til Formanden.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

„Slægtsgaards-Arkivet“.

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Kristiansgade 8,
København K. Tlf. Central 4444
Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen,
Arkivleder P. K. Hofmansen træffes personligt Tirsdag,
Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Civilingeniør H. M. Markersen, Rødby (Formand).
Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).
Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislunge.
Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.
Greve F. C. R. Scheel, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. Hans Pedersen, Holmegaard, Sanderum
pr. Odense.
Propr. Chr. Lybye, Haldborg pr. Skive.
Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.
Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.
Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Kontorets Leder.

K. Nielsen.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Boganmeldelse

Paa Gravers Andersens Forlag, Aarhus, er udkommet Bogen „Breve fra Landet“ af „Manden paa Gaarden“. Skulde denne Bog bedømmes rent literært, er det tvivlsomt, om strenge Kritikere vilde give den høje Points, men, som Forfatteren selv siger i Indledningen: „Bogen er en Samling journalistiske Tidsbilleder“, og som saadan skal den bedømmes. — Hvor nikker vi ikke genkendende til de forekommende Situationer, hvor kender vi ikke Glæden over Hjemmet og Bedriften? Lad være, at Forfatteren er Stor-Optimist, lad være, at han har forbigaaet Kriser, Skuffelser og andet ubehageligt, saa har han dog i Bogen vist os, hvor uendelig meget vi har at takke for, vi der valgte at blive ved Jorden, i Forhold til Byerne.

Det er en sund Bog. Herlig fri for Tidens moderne Seksual-Analysering, skrevet af en Bonde og for Bønder! Giv de Unge den at læse, den kan kun give Lyst til at blive ved det Erhverv, man til Tider finder bliver misbrugt i vort kære lille Fædreland.

J. P.

Slægtsgaard i Arv til 13. Generation

Gdr. Thomas Nielsen, Klode paa Fur, har overdraget sin Ejendom paa 33 Tdr. Land til sin Søn Niels Nielsen. Med dette Ejerskifte er Slægtsgaarden nu gaet i Arv fra Far til Søn ialt 13 Gange.

Dette Numer af Bladet maa paa Grund af Papirsituationen laves som et Sommernumer fælles for to Maaneder — Juni og Juli. Der vil altsaa ikke komme noget Blad i Juli Maaned.

Maj-Numeret blev en Del forsinket. Da Referatet fra Repræsentantskabsmødet forelaa; var Trykkeriet ikke i Stand til at trykke Bladet omgaaende, hvorfor Numeret først kom til Abonnenterne i Begyndelsen af Juni.

Fortsat fra Nr. 32

Fra Slægtsgaardsarkivet

Gdr. Berthel J. Lund, St. Almstok i Randbøl, Vandel.
Gdr. Chr. G. Nielsen, Vandel i Randbøl, Vandel.
Gdr. G. Bendix Nielsen, Skovsende, Sdr. Omme.
Gdr. Jakob Bech, Nørregaard, Gadbjerg.
Gdr. N. Odgaard Monrad, St. Velling, Børkop.
Gdr. N. Johs. Andersen, Nygaard, Ll. Velling, Børkop.
Gdr. Peter L. Lind, Skartvedgaard, Bjært.
Gdr. Jeppe Kr. Andersen, Lindegaard, Bøvl, Sdr. Omme.
Gdr. Peder Th. Madsen, Rosengaarden, Skovsende, Sdr. Omme.
Gdr. Alfred Marius Jonssen, Østergaard, Ll. Brande, Sdr. Omme.
Gdr. H. M. Lunderskov, Mølkærgaard, Brakker i Ø. Starup, Gravens.
Gdr. Christian Christoffersen, Frydsholm, Viuf.
Gdr. H. S. Hansen, Frødahl, Viuf.
Gdr. Chr. Jessen Petersen, Haurballegaard, Haurballe, Viuf.
Gdr. Chr. Vyff, Poulsminde, Vonsild.
Gdr. Erik N. Hundevad, Johanober, Vonsild.
Gdr. Nicolaj Skov, Elmegaard, Vonsild, Hoppeshuse.
Gdr. Peter Andersen Eeg, Gammelgaard, Agrtrup, Bjært.
Gdr. J. P. Johansen, St. Ballergaard, Egtved.
Gdr. Laurits B. Andersen, Nedergaard, Uhre, Brande.
Husm. Chr. Madsen Christensen, Egtved Skov, Egtved.
Brødr. Gdr. Jensen, Højgaard, Smidstrup, Gadbjerg.
Gdr. Niels Kr. Kristiansen, Nr. Skovsende, Sdr. Omme.
Gdr. H. C. C. Smith, Nørholm, Ll. Velling, Børkop.
Gdr. Søren Ladegaard, Skyggebjerg, Fredericia.
Gdr. Kristian Jensen, Stenbjærggaard, Vandel i Randbøl, Vandel.

Fortsættes Omslagets 3. Side.

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 33

JUNI—JULI

1947

En sydslesvigsk Folketællingsundersøgelse

I Anledning af at „Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde“ 6. Januar d. A. fik sit første sydslesvigiske Medlem, Gaardejer Johannes Diederichsen paa Gaarden „Wohlgetan“ i Sønder Løgum Sogn, Kjær Herred, har Slægtsgaardsarkivet foretaget en Undersøgelse af de opbevarede gamle Folketællinger for Sønder Løgum Sogn som en Stikprøve af, hvad det sydslesvigiske Folketællingsmateriale i Rigsarkivet kan oplyse vedrørende Slægtsejendomme dernelde.

Af den første Folketælling i det samlede danske Monarki af 15. August 1769 findes intet bevaret fra Hertugdømmerne, som indeholder Oplysninger om de enkelte Personers Navne, Livsstilling o. s. v. Den næste Folketælling af 1. Juli 1787 var indskrænket til Kongeriget, og først fra Folketællingen 13. Februar 1803 findes i Rigsarkivet spredte Ting fra Slesvig og Holsten. For Sydslesvigs Vedkommende haves af denne Tælling kun Byen Flensborg samt Øen Helgoland. Denne Ø, der fra gammel Tid hørte til Sønderjylland, blev ved Freden i Kiel 1814 afstaaet til England, som beholdt den til 1890, da den mod nogle Indrømmelser i Afrika blev overgivet til Tyskerne.

De følgende Folketællinger i Hertugdømmerne fandt Sted den 1. Februar i hvert af Aarene 1835, 1840, 1845, 1855 og 1860. Grundet paa, at Treaarskrigen først blev afsluttet ved Freden i Berlin 2. Juli 1850, fandt der i Modsætning til det øvrige Land ingen Folketælling Sted i Slesvig og Holsten 1. Februar 1850.

Af ovennævnte 5 Folketællinger findes for Sydslesvigs Vedkommende Tællingerne 1835, 1840 og 1845 uden Mangler i Rigsarkivet. Af Tællingen 1855 savnes derimod Byen Frederiksstad, Flækken Kappel, Husum Amt, Landskabet Ejdersted samt Tønder Amt med Koogdistrikterne, og af Tællingen 1860, der var den sidste før Krigen 1864 og altsaa den sidste af de gamle Folketællinger, der findes i den danske Stats Eje, mangler Byerne Frederiksstad, Slesvig og Eckernførde, Flækken Frederiks-ort samt Femern Amt med Byen Burg. Efter Sønderjyllands Befrielse 1713 blev Øen Femern sammen med det øvrige Slesvig lagt under den danske Krone og blev der lige til 1864.

Den overvejende Del af det for Sønderjyllands Vedkommende manglende Folketællingsmateriale fandtes først i Statsarkivet i Slesvig, hvorfra det senere blev overflyttet til Statsarkivet i Kiel. Dets Skæbne under den sidste Krig vides endnu ikke.

Sønder Løgum Sogn i Kjær Herred grænser mod Nord til Ubjærg og Burkal Sogne i henholdsvis Tønder og Slogs Herreder, og selve Kirkebyen Sønder Løgum er beliggende 7 km syd for Tønder og

3½ km syd for den nuværende Grænse. Af Sognets andre Lokalteter maa nævnes Byerne Vimersbøl, Ellehoved (Ellhøft) og Bøvlund, Struksbølgaardene og Gaarden Ullumbjerg (Uhlenberg) samt Ejendommen Gulum. Gaarden Vindtved ligger i de udstrakte Enge ved Sønderaaen umiddelbart ved den nuværende Grænse.

Den vestligste af de gamle Studeveje fra Nørrejylland til Slesvig og Holsten gik fra Tønder gennem Sønder Løgum By. Hvert Foraar og Efteraar kom de store Drifter af Stude, Heste og Svin nordfra forbi Mariekirken ind gennem Byen og videre sydpaa, hvor de to Glaserkroer passeredes, før man naaede de store Markedspladser i Læk og Husum. Denne Trafik gav Landsbyens Liv Kolorit foruden en helt god Næring. I 1854 fandtes der saaledes fire Værtshuse i Sønder Løgum til Studehandlernes og Studedrivernes Vederkvægelse.

Sognets Folketal steg i Tiden 1835-1860 fra 894 til 1030 Personer.

I det følgende skal der i alfabetisk Orden efter Jordbrugernes Navne i 1860 kort gøres Rede for de Slægtshjem med deres Beboere, der kan følges gennem Folketællingerne 1835, 1840, 1845 og 1860. For at lette Tilknytningen til de nuværende Slægter i Sønder Løgum Sogn nævnes endvidere for den i 1860 bosiddende Jordbrugers Vedkommende de af hans Børn, som Folketællingerne giver Oplysning om. Personernes omtrentlig Fødselsaar er tilføjet i Parentes bagved Personnavnet.

Sønder Løgum By:

1. Carsten Carstensen (1803), g. m. Christina Andresen (Klægsbøl Sogn, 1810). Børn: Botilla (1834), Nikolaj (1836), Carsten (1838), Andreas Christian (1844), Magdalena Catharina (1850) og Carsten (1854).
2. Johan Christian Jaensen (1758), hvis Datter Dorothea (1802) blev g. m. Andreas Hansen Cordt (Arrild Sogn, 1801). Børn: Silla Margaretha (1836), Hans Peter Hansen Cordt (1838), der i 1860 var ugift Besidder af Ejendommen og havde sin Mor hos sig som Husholderske.
3. Carsten Todsen (1763), g. m. Ellen Jessen (1780). Deres Datter Marike (1817) g. m. Jens Thomas Erichsen (1804). Børn: Carsten Peter (1843), Johannes Peter (1845), Thomas Peter (1847), Christina (1849), Edlef August (1850), Jens Thomas (1853) og Elise Dorothea (1855).
4. Hans Peter Feddersen (1798), g. m. Christina Margaretha Schäfer (Læk Sogn, 1797). Børn: Christina (1820) og Johannes (1826).
5. Marcus Hansen (Broderup Sogn, 1794), g. m.

- Lena Margaretha Jespersen (1802). Datteren Christina (1837) blev g. m. Christen Peter Hold (Ubjærg Sogn, 1835). Børn: Lena Margaretha (1856) og Peter Christian (1859).
6. Cicilia Jewersen (1775) var Enke 1835. Børn: Jewer Lorenz Boysen (1802), Johann Christian B. (1807), Cecilia B. (1810) og Peter Andreas B. (1818). Jewer Lorenz Boysen havde 1860 Plejesønnen Hans Boysen (Aventoft Sogn, 1845).
  7. Johann Chrisian Johansen (1803), 1. Gang g. m. Anna Cathrina Lorenzen (1797). Børn: Sønke (1824), Sophie Margaretha (1829) og Kasper (1836). 2. Gang g. m. Maria Helena Petersen (1813). Barn: Paul Peter (1838).
  8. Friederich Christian Momsen (1791), g. m. Christine Nielsen (1797). Børn: Mettha Marie (1819), Magdalene (1821), Marie (1823), Christian (1826), Friederica (1828), Momme (1831), Nis Christian (1834), Ingeborg Christina (1836), Friderich Christian (1838) og Christina (1842).
  9. Carsten Detlev Sønnichsen (1786), g. m. Anna Cathrina Heinsen (Humtrup Sogn, 1786). Mandens Søstersøn Nicolaj Johann Paysen (Kloiser (Klægsø ved Dagebøl) Koog, 1815) var 1845 Besidder af Gaarden. Han blev g. m. Helena Schmidt Thyssen (Hanved Sogn, 1822). Børn: Matthias (1855), Anna Cathrina (1857) og Nicolaus (1859). Jvf. Vimersbøl Nr. 6.
  10. Peter Carsten Petersen (1807), 1. Gang g. m. Grethe Tillegaard (Langhorn Sogn, 1814). Børn: Maria (1838) og Sibbert (1841). Grethe Tillegaards Fader Hans Nicolaj Tillegaard (1776) boede 1840 i Hjemmet. 2. Gang g. m. Christina Maria, født Petersen (1825). Børn: Anna Margrethe (1850), Johannes (1853), Peter Carsten (1855), Christina Margretha (1857) og Hans Nicolaj (1859).
  11. Ingeborg Maria Winter (Møgeltønder Sogn, 1797) levede 1835 som Enke sammen med Svi-germoderen Maria Catharina Thordsen (1761). Hun var 1845 g. m. Mathias Nissen Petersen (Ladelund Sogn, 1810). Jvf. Sønder Løgum By Nr. 13.
  12. Maria Nicolajsen (1774). Hendes Søn Christian Nicolaj Christiansen (1814) var i 1835 Fæste-
besidder, men i 1840 var Datteren Silla Catharina Christiansen (1809) og hendes Mand Hans Peter Sønnichsen (Klægsbøl Sogn, 1803) Besiddere af Ejendommen. Børn: Nissina (1831), Christian (1840) og Maria (1844).
  13. Jacob Petersen Winter (Møgeltønder Sogn, 1799), g. m. Ingeborg Lassen (Burkal Sogn, 1795). Børn: Niels Jacobsen W. (1821), Christian Christiansen W. (1828), Maria Christina (1832) og Anna Christina (1837). Hans Moder Anna Christina Nielsen (1759) boede 1835 i Hjemmet. Jvf. Sønder Løgum By Nr. 11.

Sønder Løgum Mark. Et Kolonisthus:

1. Marie Feddersen (Stabel?, 1781), g. m. Momme Poulsen (1790). Hendes Søn Christian Jürgensen (1816) af et tidligere Ægteskab blev g. m. Margreta Boysen (Ladelund Sogn, 1816). Børn: Maria Magdalena (1841), Hans Christian (1844),

Catharina Margretha (1844) og Christian (1855). Margretha Boysen var 1860 g. igen m. Daye Daysen (Nybøl Sogn, 1812).

Vimersbøl:

1. Andreas Lützen Hansen (1791), g. m. Christina Dinesen (1810). Hans Søn Broder Hansen (1822) af et tidligere Ægteskab blev g. m. Metta Maria Wilsen (1834). Børn: August Ludevig (1855), Julius William (1857) og Bernhard Magnus (1859).
2. Hans Peter Hartvigsen (1771), g. m. Anna Trinke Kietelsen (1767). Deres Søn Hans Peter Hartvigsen (1810) blev g. m. Anna Christina Hansen (Abild Sogn, 1820). Børn: Hans Peter Hansen H. (1841), Anton K. And. H. (1843), Maria (1847) og Anna Trinke (1850).
3. Leve Lorenzen (1811), g. m. Anna Catharina Feddersen (Mjolden Sogn, 1823). Børn: Broder (1848), Nikolaj Ferdinand (1849), Mogens Ludevig (1851), Maria (1854), Mathilde Friederica (1856) og Leopold (1858).
4. Nis Andreas Nissen (1784), g. m. Hanna Catharina Bossen (Humtrup Sogn, 1801). Deres Søn Johan Heinrich Nissen (1820) blev g. m. Maria Christiana Fridericka Husted? (Rinkenæs Sogn, 1821). Børn: Johanna Maria Catharina (1851), Nis Andreas (1854) og Hans Christian (1857). Nis Andreas Nissens Moder Sidsel (Cicilia) Christiansen (1759) levede i Hjemmet 1835 og 1840.
5. Carsten Petersen (1774), g. m. Anna Christiansen (Brede Sogn, 1792). Børn: Catharina Maria (1825), Peter Christian (1828) og Christian Broder (1830).
6. Paul Paysen (Kloiser (Klægsø ved Dagebøl) Koog, 1801), g. m. Anna Christina Heinsen (Humtrup Sogn, 1801). Børn: Nicolaj August (1834) og Cecilia Catharina (1837). Nicolaj August Paysen var 1860 g. m. Carolina Sophia Margretha Renge (Sønderborg, 1836). Jvf. Sønder Løgum By Nr. 6.

Ellenhoved (Ellhøft):

1. Christian Carstensen (1773), 1. Gang g. m. Anna Margretha Andersen (1793). Børn: Christina (1814), Hans (1818), Christian (1820), Hinrich (1822), Herluf (1824), Johannes (1826), Martin (1829) og Jes Peter (1834). 2. Gang g. m. Ingeborg Maria (Hostrup Sogn, 1822). Børn: Christian (1853), Jürgen Peter (1855) og Andreas Christian (1859).
2. Peter Christian Diederichsen (Tønning 1774), g. m. Friederica Wilde (1774). Deres Søn Peter Christian Diederichsen (1815) g. 1. Gang m. Catharina Hansen (1823). Børn: Broder Diederich (1843), Maria Botilla (1845), Friederica (1847) og Johann Peter (1848). Peter Christian Diederichsen, g. 2. Gang m. Agatha (Møgeltønder Sogn, 1822). Børn: Catharina (1855) og Anna Helena (1857). En Bedstemoder Else Maria Dee (1801) boede 1860 i Hjemmet.
3. Hans Dinesen (1798), g. m. Lena Carstensen (1801). Børn: Anna Margaretha (1825), Detlev (1827), Christina Dorothea (1829), Hans

En lollandsk Slægtsgaard:

Damsgaard i Kuditze

Gaarden blev tilskødet den første Ejer med Kong Frederik den Sjettes egenhændige Underskrift

I Arninge Sogn paa Vestlolland naaede Stormfloden i 1872 ikke længere end til Grønnegade. For „Damsgaard“s Vedkommende blev Bygningerne saaledes ikke berørt, men den Del af Gaardens Arealer, der hørte til Lammehave, blev oversvømmet. Det øvrige laa højere.

Det er ganske vist svært at tale om, at noget ligger væsentlig højere end andet i denne saa udpræget pandekageflade Egn. Men „Damsgaard“ gør alligevel Indtryk af at ligge temmelig højt. Det smukke hvide Stuehus med det røde Tag og de fire Skorstene kan i hvert Fald ses langt omkring.

Det er hævdet, at Gaarden har været i samme Slægts Besiddelse i 200 Aar. Det er maaske ogsaa rigtigt, men man ved det ikke bestemt. Den nuværende Ejer kan med Sikkerhed følge sine Forængere tilbage til 1810.

En kongelig Autograf

Damgaard var oprindelig Fæstegaard under Baadesgaard Gods, men allerede i 1810 overgik

Christian (1831), Carsten (1834), Martin (1838) og Elise (1841). Detlev Dinesen levede 1860 som Enkemand med sine Børn Anna Margretha (1855) og Hans (1857) hjemme hos Faderen Hans Dinesen, der ogsaa da var Enkemand. Hans Dinesens Far Detlev Dinesen (1763) levede 1835 i Hjemmet.

4. Peter Petersen (1804), g. m. Helena, født Petersen (1818). Børn: Maria (1841), Anna (1841), Peter (1842), Christina (1848), Johann Peter (1851), Maria Maria (1854), Anna Helena (1856) og Margretha Christina (1859). Peter Petersens Moder Maria Hansen (1771) levede i Hjemmet 1835.

Ullumbjerg (Uhlenberg):

1. Jes Peter Brodersen (1785) levede som Enkemand 1835. Hans Søn Bos Brodersen (1818) blev g. m. Catharina Johnsen (Medelby Sogn, 1818). Børn: Botilla Margaretha (1848), Ingeborg Margaretha (1852), Jes Peter (1854), Jonas Nissen B. (1855) og Hans Christian (1859).

Gulum:

1. Asmus Outzen (1765), g. m. Anna Diederichsen (1770). Deres Søn Asmus Outzen (1810), g. m. Maria Petersen (Tinglev Sogn, 1811) og havde 1860 Plejesønnen Jørgen Thomsen (Tinglev Sogn, 1845).

P. K. Hofmansen,

den til Selveje, idet den blev tilskødet den daværende Fæster Jørgen Madsen, hvis Slægt muligvis gennem flere Slægtled har haft Gaarden i Fæste.

Det gamle, originale Skøde, der bærer Kong Frederik den Sjettes egenhændige Underskrift, eksisterer endnu, og det er ganske interessant at studere det.

Det indledes med, at „Vi Frederik den Sjette af Guds Naade Konge — o. s. v. — allernaadigst skøde og afhænde fra Os og Vore Kongelige Arve-Successorer til den hæderlige Bondemand Jørgen Madsen og hans Arvinger den under Baadesgaards Gods og Maribo Amt i Lolland beliggende og hidtil af bemeldte Jørgen Madsen i Fæste havte Gaard i Arninge Sogn og Cuditze By, Damsgaard kaldet, af Hartkorn Ager og Eng 9 Tdr., 6 Skpr., 1 Fdk., ½ Alb.“.

I Skødets 3. Artikel hedder det bl. a. „At Gaardens Ejer i alle Tilfælde bliver ansvarlig for, at de Kongerejser og andre Rejser, som skulle udredes af hele Gaarden, blive paa behørig Tid og Maade forrettede“.

Arvefæsteafgiften, der senere er afløst, bestemmes i 4. Artikel saaledes: „Istedet for det, som hidtil af Gaarden er udredet i Landgilde, Hoverie samt (to ulæselige Ord), bliver herefter af bemeldte Gaard at svare en uforanderlig aarlig Afgift af: Hvede 5 Tønder 6 Skjepper, Byg 5 Tønder 6 Skjepper, Penge 4 Rigsdaler 64 Skilling. Hvilke Kornvarer dog ikke skulle leveres i Skjeppen, men aarligen inden ethvert Aars Udgang betaales med Penge efter de 10 næst foregaaende Aars Capitels-taxters Middeltal“.

Da Gaarden vurderedes til 800 Rigsdaler

Jørgen Madsen, der var gift med en Datter af Skolelærer Anders Madsen i Tillitze, Johanne Kirstine Andersdatter, døde omkring 1830. Hans Enke giftede sig i 1832 med Ungkarl Niels Petersen fra Toftegaard i Kuditze, som derved erhvervede Adkomst til Ejendommen. Ved Skiftet blev den vurderet til 800 Rigsdaler.

Den 4. August 1875 overdrog de Gaarden til deres Søn, Peter Nielsen, der drev den til 1908, da hans Søn, den nuværende Ejer, Sognefoged Alfred Nielsen, overtog den.

I 1915 blev det gamle Stuehus revet ned og det nuværende opført i Stedet. De øvrige Bygninger er forandret og udvidet Tid efter anden.

Gaardejer Alfred Nielsen, der har levet paa Damsgaard saa at sige hele sit Liv, har været Sognefoged siden 1916 og Sogneraadsformand fra 1917 til 1925 og senere igen fra 1937. Han fremhæver især den store Betydning, Ryde Aas Afvanding har haft for Gaarden og hele Egnen. Oprindelig havde Gaarden 56 Tdr. Land Pløjjord, men dels ved Afvanding af Jorderne i Lammehave, dels ved Køb af en mindre Ejendom i 1914, er der nu 77 Tdr. Land.

Som et Fortidsminde findes endnu paa en af Gaardens Marker, der kaldes Hovmarken, Grundsten og Lerskaar fra en flere Hundrede Aar gammel Ladegaard, som har ligget her med et Par Tønder Land Have og Gaardsplads til.

En gammel Fæstegaard, der blev givet til fri Ejendom

„Suhrrshvile“ i Dannemare har været i Slægtens Eje, siden den overgik fra Arvefæste i 1831

Der er lavt til Loftet paa „Suhrrshvile“. Ret meget over to Meter er der ikke fra Gulvet til Loftbrædderne, der er overtrukket med et tynd Voksdugslag, for at Brædderne kan holde sig. Og Faren for at ramle imod forstærkes yderligere ved, at Tværbjælkerne rager 20-30 cm ned fra selve Loftslåden.

Gaardejer Hjalmar Rasmussen har ladet Stuehuset staa af to Grunde. For det første er det ikke til at skaffe Materialer i Dag, og for det andet er han af Nationalmusæet blevet opfordret til at lade Stuehuset staa, til det er blevet nærmere undersøgt af Magister Axel Steensberg, der under et Besøg derude i Fjor besaa Tagkonstruktionen, som viste, at Huset var bygget i Tiaaret mellem 1630 og 1640.

Ser man Bygningen udefra, er den sunket lidt sammen med Aarene. — Den lange Egebjælke, der gaar gennem hele Huset, er sunket paa Midten, hvorved hele Facaden ud mod Gaarden har faaet et Tryk, saa det bøjer ned mod Jorden. Dørene er blevet lidt skæve, og man kan se Forskellen paa den gamle Længe og den lidt nyere straatækte Længe, der gaar vinkelret paa den gamle.

I sin oprindelige Skikkelse med fire Længer er Gaarden et Arvefæste under en kongelig Lensmand. Efter Svenskekrigen 1658-60 blev „Baadesgaard“ oprettet af de tre Landsbyer Baadesby, Langholm og Strøge, og „Suurshvile“, som det dengang stavedes, blev lagt ind under „Baadesgaard“.

Frederik VI udstedte i sin Regeringstid en Befaling, ifølge hvilken der skulde udskrives en Del Jord rundt omkring i Landet, og „Suhrrshvile“ kom ind under dette Dekrets Bestemmelser. I 1811 overgik Gaarden fra Arvefæste til den tidligere Fæstebonde Rasmus Hansen Tydsk's Ejendom. Den var da paa 92 Tønder Land og den største af Bondegaardene under Godset „Baadesgaard“, men siden da er Gaarden blevet mageskiftet saa mange Gange, at Arealet er mindsket betydeligt.

Siden Overgangen til Selveje er Gaarden forblevet i Slægtens Eje. Rasmus Hansen Tydsk's Kone døde tidligt, og Kirstine Rasmussen blev Husbestyrerinde paa Gaarden. Hun bragte to Drengene med sig, nemlig Frederik Rasmussen, sin Søn, og en Fætter til denne. Frederik Rasmussen var med i Krigen 1848, og et gammelt Kort over Fronterne i Slesvig viser, hvorledes Familien fulgte med i, hvad der skete, hvor Sønnen var med. Herunder blev Hansen Tydsk syg, kaldte Frederik hjem og overdrog ham Gaarden. Han drev den for sin Moder i mange Aar, til han selv overtog den, og ved hans Død overgik den til hans Søn, den nuværende Ejers Fader, hvis Enke i 1927 overdrog Gaarden til Sønnen Hjalmar Rasmussen.

Det gamle Skøde, der blev oprettet, da Gaarden overgik til Selveje, gemmes stadig, og naar den gamle Slægtsgaards Fortid drøftes, tager Gdr. Rasmussen det guldne Skøde frem fra sine Gemmer. Det kundgør paa Tryk Frederik VI's Bekendtgørelse om Udskrivning af Jorder, og efter at det kongelige Segl har sluttet den officielle Del af Bekendtgørelsen, har Herredsfoged Pontoppidan givet et fyldigt Referat af en Retssag om et Jordareal, som Gaardens første Selvejer gør Krav paa.

Krigskortet fra 1848 er udgivet af Selskabet til Trykkefrihedens Bevarelse. Dette Selskab udgav 10 Aar før det Kort, hvor Navnet Sønderjylland i Stedet for Slesvig bruges første Gang.

Skødebrevet

„Skjøde-Brev givet i vor kongelige Residens' Stad København den 14. Marts 1811, hvorved Fæstegaarden „Suurshvile“ (Paa ca. ni Tdr. Hartkorn) under Baadesgaards Gods af Frederik VI allernaadigst skjødes og afhændes fra os og vore kongelige Arve-successorer til den hæderlige Bondemand Rasmus Hansen og hans Arvinger“.

Saaledes indledtes det omfattende Skødebrev, „Suhrrshvile“s Ejer overtog, da Gaarden blev hans. Paa en Masse tætbeskrevne Sider medfølger desuden visse Forholdsregler, som Ejeren maa iagttage. Han har derefter Lov til at sælge Gaarden eller Dele deraf efter seks Aars Forløb — dog saaledes, at Hovedlodden ikke bliver mindre end fire Tønder Hartkorn, og ingen samler mere end 16 Tdr. Hartkorn, og at Gaarden ikke uden kongelig Tilladelse nedlægges. Samtidig med Overdragelsen faar Rasmus Hansen Jagt- og Fiskeriretten paa sin Gaard.

Skatterne

I Stedet for de hidtidige Afgifter, Landgilde, Hoveri og Kirketiende skal Rasmus Hansen svare en aarlig Afgift paa

Ti Tønder og en Skæppe Hvede,
Ti Tønder og en Skæppe Byg
samt 16 Skilling,

hvoraf Kornet betales i Penge efter de to foregaaende Aars Kapiteltaksters Middeltal. Herfra fra-
drages to Rigsdaler som Godtgørelse for Græsning og Høslæt i Sønderhaven og Boeengene. Desuden er Rasmus Hansen pligtig at køre for Kongen, Doctor, Chirurgus og Jordemor, naar det forlanges, dog med en vis Begrænsning og mod en vis Godtgørelse. — Kongen faar første Prioritet i Gaarden og dens Tilliggende for alle kgl. Skatter m. m.

Et særligt Privilegium

Der skal betales Afgift til Kongen ved Salg af Gaarden eller Dele deraf — „Dog ville vi af særdeles kgl. Naade herved allernaadigst fritage denne Gaards nuværende Ejers Børn for at betale denne Afgift, naar de tiltræde Gaarden, ligesom og Ejernes Enker . . .“.

Alle Bygninger, der opføres, skal forsikres i Brandkassen. En af Husmændene i Dannemarre By skal have Græsningret til en Ko og fire Faar paa Gaardens Jord mod en aarlig Godtgørelse paa tre Rigsdaler og seks Skilling.

Alt dette er „ved dette Arvefæste- og Skjødebrev

uden Forandring og uigjenkaldeligen af Os og Vore kongelig Arve-Successorer herved allernaadigst meddele“, medens den nuværende og senere Ejere „Ubødeligen at efterkomme de her foreskrevne og indgaaede Conditioner uden nogen Undtagelse for andet, som foran anført“.

Skødebrevet, der indeholder 14 Artikler, er kundgjort paa Lollands Søndre Herreds Ting den 18. April 1811 og signeret Olsen og Friis.

Paategning til Skødebrevet.

Ved Resolutionen af 16. Januar 1813 tillader hans Majestæt Suurshvile at betale Jordbrugsafgiften efter Aarets Kapitelstakst — og ikke som Skødebrevet fastsætter — efter Gennemsnittet af de foregaaende to Aars Kapitelstakster. Ved en Resolution fra Kongen af 6. Oktober 1819 ændres dette igen, saaledes at Betalingsvilkaarene lettes. Brev herom er udstedt i Dannemare den 4. December 1819. (Ulæselig Underskrift.)

En Retssag.

Resten af de haandskrevne Dokumenter — selve Bogen — udgør en Retssag, der paabegyndes den 23. December 1830 og sluttet ved Dommen den 9. Juni 1831. Dokumentet er Erik Peter Pontoppidan, Herredsfoged og Skriver i Lollands Søndre Herreds Referat af Processen, der er en Tvistighed mellem Rasmus Hansen Tydsk og Arvingerne efter „Suurshvile“s tidligere Fæstebonde, Lars Jørgen Suhr.

Referatet fylder 96 Folioider og ender med Dommen. Prokurator Bonnesen møder den 23. December 1830 for Retten, hvor han for Gaardmand Rasmus Hansen Tydsk i Dannemarre søger afdøde Lars Suhrs Sønner, Hans Christian og Jørgen Larsen i Dannemarre angaaende Rasmus Hansen Tydsk formentlige Ejendomsret til et Stykke Jord, som de to stævnedede gør Krav paa at eje efter Faderen — og for Tiden besidder. Dommen giver Rasmus Hansen Tydsk Medhold og idømmer de Stævnedede en Mulkt (til Maribo Amts Fattigkasse) for hver Dag, de sidder denne Dom overhørig.

Gamle Rim

Almisser dig forarmer ej,
sig til en fattig ikke nej.

Hvor der er Ave, er der Tugt,
hvor der er Fred, der er der Frugt.

Ser du ej din Datter age udi
gylden Karm,
ser du hende ikke heller komme
hjem med brudden Arm.

Hvo meget vil begære,
maa det ofte alt undvære.

At bie og at lide
stiller mangan Kvide.

Slægtsfest I VEJLEBY

Horns Herred

Den 24. Februar 1847 gav Godsejer og Ritmester Wolfgang Haffner til Stamhuset Egholm i Voldborg Herred sin gennem 7 Aar tro Tjener og Kusk Peder Ferdinand Christensen Schelund (født 11. Maj 1814 i Hanerup, Nørre-Jærnløse Sogn, Merløse Herred) Livfæstebrev paa Elmegaard i Vejleby (Matricul Nr. 6) i Ferslev Sogn, Horns Herred, Frederiksborg Amt. Den nye Fæster paa Elmegaard var en særdeles dygtig og troværdig Mand med stor Sans for Orden og Akkuratesse, og det varede da heller ikke længe, før han blev Medlem af Sogneforstanderskabet og senere Sognefoged og Lægdsmand samt Formand for Ferslev-Vellerup Sogneraad m. m. (Se Anders Uhrskov: Fra Landbrugets Verden. Kbn. 1938. Pag. 103-123).

I andet Ægteskab med Lene Jensdatter (født i Gershøj 3. Maj 1822, død 27. Februar 1909) efterlod han sig ved sin Død 8. December 1885 foruden flere andre Børn Datteren Dortehea Kristine Simonsen, født Pedersen (født 13. Juni 1857, død 5. December 1927), der 10. April 1883 var bleven gift med Enkemand og Gaardmand Hans Steffen Simonsen paa Søgaard i Landerslev, Gerlev Sogn, og som efter Peder Ferdinand Christensen Schelunds Død fik Elmegaard i Fæste fra 1866. Han var født 1. Januar 1850 i Lyngerup, Gerlev Sogn, som Søn af Møller og Gaardmand Simon Hansen og Hustru Ane Kirstine Nielsdatter og blev ved Skøde, tinglæst 13. September 1910, Ejer af Elmegaard. Han var som sin Svigerfader en dygtig Mand, og takket være sin Klogskab, sin Venlighed og sin rolige, stilfærdige Optræden vandt han sig mange Venner. Der blev efterhaanden ogsaa betroet ham en lang Række Tillidshverv. Han var i mange Aar Formand for Brugsforeningen og Hesteforsikringen, desuden Revisor for Mejeriet, Forligsmægler, Tillidsmand i den sjællandske Bondestands Sparekasse, Sogne-repræsentant i Holbæk m. fl. Amters Brandforsikring m. m. Han og Dortehea Kristine Simonsen, født Pedersens, Søn Peter Schelund Simonsen (født 28. Januar 1884 paa Søgaard) blev 1. Juli 1911 gift med Anna Sigrid Simonsen, født Jensen (født 18. Maj 1887) og har siden 1925 været Ejer af Slægtsgaarden. Han har i Lighed med sin Fader og Bedstefader i Aarenes Løb faaet en lang Række Tillidshverv overdraget; saaledes blev han fra 30.5. 1932 Formand og Direktør for Holbæk m. fl. Amters Brandforsikring.

Han har nu ladet sin eneste Søn Hans Steffen Simonsen (født 8. Oktober 1918) faa Gaarden i Forpagtning. Hans Steffen Simonsen blev 19. Juni 1943 gift med Margrethe Engberg fra Orø (født 14. April 1919), og deres lille Søn Jørgen Engberg Simonsen blev født 10. Marts 1946.

Paa 100-Aars Dagen for Peder Ferdinand Christensen Schelunds Livfæstebrev paa Elmegaard blev der paa Grund af den strenge Vinter ikke afholdt

nogen Slægtsfest; men i Dagens Anledning havde Gaardejer Schelund Simonsen og hans Hustru hejst Dannebrog over den gamle Slægtsgaard, og blandt alle Lykønskningerne var vist den store Blomsterbuket, som deres lille Sønesøn Jørgen med et stort Smil om Munden bragte Farfar og Farmor, den allerkæreste. Den egentlige Slægtsfest blev henlagt til Fru Schelund Simonsens Fødselsdag den 18. Maj.

Denne Dag oprandt med straalende Solskin over Isefjordens blaa Vande og Horns Herreds Marker og nyudsprungne Bøgeskove. I Vejleby gled Flagene til Top som en smuk Hilsen til Fru Anna Schelund Simonsen og den gamle Slægtsgaard, i hvis hyggelige gamle Stuer fra 1847 Slægt og gode Venner samledes til Frokost Kl. 12.

Ved det smukke Bord blev der bl. a. talt af Gaardejer Schelund Simonsen selv, der mindedes Anledningerne til Festen og omtalte Pligten til at hædre og bevare Minderne om de Slægtled, der var gaaet forud. Han dvælede især ved Peder Ferdinand Christensen Schelunds Liv og Virke, efter at han i 1847 havde overtaget den i høj Grad forfaldne Gaard, og nævnte i Forbigaaende de 6000-7000 Læs Sten, som denne drifige Mand havde ladet rydde af Markerne. Han mindedes det gamle kærlige og kristne Barndomshjem og haabede, at kommende Slægter ogsaa vilde arbejde paa at løfte Slægtens Arv og øge de aandelige Værdier. Han sluttede med at ære Forfædrenes Minde og fremsige følgende smukke Digt:

Nu værner vi med Kærlighed
om Slægtens gamle Hjem,
hvor tusind Minder vælder frem
fra skjulte Kroges Gem.

Og her fra Markens grønne Tavl,
hvor spæde Spirer gror,
jeg ser ved Hjemmets hvide Gavl
min Bedstefar og Mor.

Ja, naar en Gang jeg selv bli'r graa,
det er min stille Bøn,
at den, der da skal Marken saa,
maa blive dig, min Søn.

I Dagens Anledning havde Gaardejer Schelund Simonsen gennem Slægtsgaardsarkivet bekostet en Afhandling om Slægtens Tilknytning til Gaarden, og Slægtsgaardsarkivets Leder, P. K. Hofmansen, overbragte Slægtsgaardsforeningens bedste Ønsker for den gamle Slægtsgaard og dens Beboere. Han læste endvidere de „Oplysning(er) for mine Børn og Aarvinger“, som Peder Ferdinand Christensen Schelund havde efterladt sig, og i hjertelige Ord henvendte han sig til sidst til det unge Par Steffen og Margrethe med deres lille Søn Jørgen og ønskede dem et langt og lykkeligt Virke i Slægtens gamle Hjem. Ligeledes blev der talt af Sogneraadsformand Hans Simonsen, Lyngerup, og Næstformanden i Holbæk m. fl. Amters Brandforsikring, P. Fr. Iversen, Skuldelev, der ønskede til Lykke med Minde-dagen og i smukke og velvalgte Ord talte for Slægten og fremdrog Minder om Tiden, der er gaaet.

Efter Frokosten begav hele Selskabet sig ud i Haven, hvor Arkivleder Hofmansen dernæst foretog Afsløringen af en Mindesten med Inskription, som Gaardejer Schelund Simonsen havde ladet bekoste. Stenen er placeret under de Elmetræer, som Peder Ferdinand Christensen Schelund Simonsen for ca. 100 Aar siden havde plantet, og bar følgende Ord:

Elmegaard.

1847 24. Februar 1947

Her virkede vi fra Slægt til Slægt
i over hundrede Aar,
paa Arbejdsglæden vi lagde Vægt
ved Vinter som ved Vaar.

P. K. H.

*Flyv ud paa hvide Vinger
mod Høstens gyldne Havn,
mens Aftenklokker ringer
for Danmarks gamle Navn.
Flyv ud som Lynets Straaler,
hvor Himlen henter Guld
i Glædens fulde Skaaler
fra Høstens rige Muld.*

*Jeg samler til min Lade,
jeg fører til min Lo.
Og den, der ler med glade,
med tusind Fold skal bo.
Men møder jeg en Broder
med trangt og fattigt Sind,
da gaar jeg som en Moder
med ham til Gildet ind.*

*Naar det mod Natten lider,
og Byen gaar til Ro,
jeg mindes svundne Tider
og tænker paa, at to
gik ud at se og lytte
og høre Kornets Røst. — —
Gid Himlen vil beskytte
de to, der gik mod Høst.*

H. P. Skaarup.

NØRHOLM

Efterfølgende Optegnelser om min Fødegårds Tilblivelse og dens Beboere er skrevne for flere Aar siden og kun af den Grund, at jeg selv har haft Interesse af at sysle med det; det var ikke min Mening, at den nogensinde skulde offentliggøres, men jeg holder af min gamle Gaard, som jeg ejer i fjerde direkte Led.

Gaarden er kun paa, 25 Tdr. Ld. med 2 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. Hartkorn med 29,000 Kr. Ejendoms-skyld. Den er beliggende 10 km syd for Vejle, ved Vejle—Snoghøj Landevej og hører til Smidstrup Sogn, Holmans Herred.

Det havde været rart, om man for et Øjeblik kunde have set den gamle Gaard og dens Beboere, som de tog sig ud ved dens Grundlæggelse for ca. 150 Aar siden, men da det jo ikke lader sig gøre, hverken at se Gaarden eller tale med dens Beboere paa den Tid, har jeg gennem nogle gamle Skøder og andre gamle Papirer faaet en Del Oplysninger fra tidligere Tider, ligesom en Del Traditioner ogsaa er gaaet i Arv. —

Gaardens Hovedparcel „Toften“ har oprindeligt hørt under Vellinggaard. Denne ejedes omkr. 1780 af en Hr. Drøhse og var dengang paa omkr. 25 Tdr. gl. Hartkorn, vel omtr. 50 efter den nuværende Matrikulering. Hr. Drøhse skal have været en flot Herremand, der red omkring i Marken til sine Folk. Der fortæles, at da Staldkarlen en Dag skulde gøre Hesten ren efter en saadan Tur, skal han have sagt til Drøhse, at han godt kunde gaa ud i Marken til sine Folk, det var ikke nødvendigt at gøre Hesten beskidt for det, hvortil han svarede, at den Dag skulde han aldrig faa at se; Dagen kom nok alligevel, men paa et andet Sted; han skulde ogsaa have haft for Skik at sige: „Naar bare vi faar Negene, saa F... med Rivelsen“. Han maatte vist til sidst gaa fra Gaarden, men foreløbig solgte han en Del Jord fra den ved offentlig Auktion den 4. August 1781; der blev da solgt saa meget, at Gaardens Hartkorn gik ned fra 26 Tdr. til 9 Tdr.

Nørholms Hovedparcel blev den Gang købt af en Mand fra St. Velling ved Navn Chr. Mikkelsen for 125 Rigsdaler (vurderet til 115), som skulde betales ved Viborg Snapsting; han har imidlertid solgt Marken til en Mand ved Navn Hans Madsen; denne maa senere være gaaet fallit, for der er 2 Mænd, Mikkell Madsen Buhl og Peter Hansen Smith (eller Smed), der som Selvskyldnere og Kautionister har solgt Gaarden til min Oldefar, Hans Christensen, Sønderbo, for 120 Rigsdaler. Marken var dengang og er endnu paa 6 Tdr. Ld. med 3 Skpr. og 2 Album gl. Hartkorn. Skødet er udstedt den 18. Juni 1790, og fra denne Dag begynder jo egentlig Gaardens Historie.

Hans Christensen stammede vist nok fra St. Velling. Hans Fødselsaar og -dag ved jeg ikke, men der omtaler i J. J. Ravns Beskrivelse af Elbo og Holmans Herreder en Gaard i St. Velling, der 1733 ejedes af en Mand ved Navn Jens Christensen, og 1743 af hans Søn, Christen Jensen, denne menes at have købt Gaarden til Selveje. Gaarden i St. Vel-

ling er imidlertid forsvundet, men det er jo ikke umuligt, at Chr. Jensen har haft en Søn, der hed Hans Christensen, og det er ham, der har købt Gaarden herude; der er flere Ting, der tyder derpaa, navnlig, at denne havde en Broder, der hed Jens Christensen. Hvad Navnet Sønderboe stammer fra, ved jeg heller ikke; jeg har hørt, at der en Gang boede en Mand i St. Velling ved Navn Iver Sønderbo, men at han var af min Familie, har jeg aldrig hørt noget om. —

Hans Sønderboe havde en Søster, Johanne Christensdatter, der var ugift og boede hos sin Broder; den ovennævnte Broder Jens Chr. havde 2 Døtre, der 1818 har givet Afkald efter at have faaet udbetalt en Arv paa 20 Rigsdaler hver efter deres Faster Johanne Christensdatter. De var da begge gift og boede, den ene i Andkær, den anden i Vester Nebel. —

Hans Sønderboe har maaske først boet i St. Velling. Rimeligvis var han gift, da han købte Marken her ude; hans første Hustru maa være død kort efter, da Skødet over Toften er fremlagt ved Skiftet den 6. Marts 1792. — Konen hed Karen Berntsdatter, og de havde en Datter, der senere blev gift i Hostrup. Han blev anden Gang gift 1792 med Anna Elisabeth Stephansdatter; hun var fra Smidstrup Skole og var Datter af den gamle Lærer Stephan Christian Smith, Lærer i Smidstrup fra 1764-1802; han var født 1739 i Løjt Skole ved Aabenraa, Faderen blev samme Aar forflyttet til Pjedsted ved Fredericia; han var efter Sigende af engelsk Herkomst. St. Chr. Smith omtales som en af sin Tids dygtigste Lærere, der underviste mange Børn andre Steder fra foruden dem, der var hjemmehørende i hans eget store Sogn; disse var indlogerede i Byen, og en af hans Elever, den senere Biskop Rasmus Møller paa Lolland, skrev et smukt Digt ved hans Død. — Anna Elisabeth var født 1768 og havde flere Søskende, bl. a. en Søster Anna Marie, der blev gift med Faderens Efterfølger i Embødet, Peter Jensen Barsøe; fra dem nedstammer den udbredt Lærerslægt Barsøe. P. J. Barsøe havde nemlig 3 Sønner, der samtidig var Lærere i Sdr. Vilstrup, Højerup og Bredstrup, samt en Svigersøn, der var Lærer i Pjedsted, alle Nabosogne til Smidstrup; det er vel en Rekord, som ikke lader sig præstere i vore Dage.

Da Hans Sønderboe havde købt Toften 1790, skulde han jo ogsaa have et Hus at bo i; men Beretningerne fortæller, at han kun havde 2 eller 4 Mark (1 Mark = 33 Øre) at bygge for, og selv om Pengene var langt mere værd den Gang end nu, saa er Bygningerne vel nok blevet i al Tarvelighed. Det blev ogsaa kun til et lille Stuehus mod Nord og et lille Udhus mod Vest; de blev saa senere bygget sammen, og senere igen blev der bygget 2 Fag ved den østre Ende af Stuehuset.

Efter at være blevet gift anden Gang 1792 købte han ved Skøde af 23. Juni 1793 en Mark mere paa 2 Tdr. Land med 1 Skp gl. Hartkorn for 92 Rigsdaler, men der fulgte vist nok et Beboelseshus

med. Han havde faaet 66 Rigsdaler og 4 Mark i Medgift med sin anden Hustru, og Huset har han maaske anvendt ved Tilbygning af sit eget; Marken blev frasolgt i Slutningen af 50'erne.

Parcel Nr. 3 er ligeledes tilkøbt af ham ved Skøde af 1. Maj 1805; den var paa 9 Tdr. Land med 4 Skp. 3 Fdkr. gl. Hartkorn, og Købesummen var 400 Rigsdaler.

Denne Mark blev ogsaa solgt fra Vellerupgaard ved forannævnte Auktion i 2 Parceller, for henholdsvis 155 og 145 Rigsdaler, men Hartkornet er svundet en Del paa den ene Parcel, saa Størrelsen er maaske ogsaa forandret. Den blev ved Auktionen solgt til en Mand i St. Velling ved Navn Jens Jensen; denne har i 1785 solgt den til Hans Sønderboe, og den er efter Sælgeren kaldt „Væverslodden“.

Hans Christensen Sønderboe døde den 1. April 1826, og der ligger fra den Tid en udførlig Opgørelse over Boet til Skifteretten i den Anledning. Han efterlod Enken, som først døde 1852, samt en Datter af første Ægteskab og en Søn og fire Døtre af andet.

I Følge Skifterettens Vurdering er selve Ejendommen, 17 Tdr. Land med Bygninger vurderet til 400 Rigsdaler, Besætning, Avl og Redskaber samt Indbo er sammenlagt vurderet til 92 Rigsdaler, 1 Mark og 4 Skilling.

Af de enkelte Summer kan anføres: 2 Heste til 20 Rdlr., 3 Køer til 27, 1 Kvie 3 Rdlr. 3 Mark, 5 Faar med 6 Lam 8 Rdlr., en Gris til 4 Mark og Halvparten af 5 Bistader til 5 Rigsdaler, ialt 64 Rdlr. 1 Mark.

Hele Boet var ialt vurderet til 492 Rigsdaler 1 Mark og 4 Skilling, deri indbefattet Køkkentøj, Sengeklæder o. lign., Gælden var 181 Rdlr. 3 Mark og 12 Skilling. Udgiften til Skifteretten 16 Rdlr. 4 Mark og 11 Skilling. Begravelsesomkostninger 21 Rdlr. og ligeledes 21 Rdlr. til Enkens Begravelse; naar samtlige Udgifter er fratraget, er Boets Formue 279 Rigsdaler, 4 Mark, 9 Skilling.

Efter den Tids Lov beholdt Enken Halvparten, 139 Rdlr., 5 Mark og 4½ Skilling; den anden Halvpart deltes saa mellem Børnene, saaledes at 1 Søn arvede dobbelt saa meget som 1 Datter.

Enken beholdt Gaarden til 1832 og overlod den da til Sønnen, Christen Hansen Sønderboe, for 400 Rigsdaler og fremtidigt Ophold for sig selv.

Man kan af de foran angivne Ejendomspriser danne sig en Forestilling om den Udvikling, Dattiden har gennemgaaet. Naar man ser paa Jordprisen i 1790 er denne jo paa 20 Rigsdaler pr. Td. Land, mens den i 1085 er oppe paa ca. 44 Rdlr., og saa er Jorden endda ikke saa god, den er altsaa mere end fordoblet i 15 Aar. Tager vi saa Skiftet af 1826 og Skødet 1832, er samtlige 17 Tdr. Land sat til 400 Rigsdaler eller ca. 23½ Rdlr. pr. Td. Land, og saa er Bygningerne jo endda ikke medregnet, altsaa er selve Jordprisen igen paa samme Højde som i 1790, eller vel endnu lavere, det beror jo noget paa, hvor meget Bygningerne var værd. — Stigningen er vel nok en Følge af de gode Konjunkturer, der herskede i Danmark ved Aarhundredskiftet, under Bernstorff'ernes klo-

ge Styre, da Handel og Næringsliv blomstrede. Siden, da vi kom ind i den ulykkelige Syvaarskrig med England og den deraf følgende Statsbankerot i 1813, der jo igen svækkede Handel og Næringsliv, er Reaktionen kommet. Man kan se, at Lykke og Ulykke for Staten giver sig Udslag i den brede Befolkning, og det er vel altid Tilfældet; thi Staten er jo os selv.

Christen Hansen Sønderboe overtog altsaa Ejendommen 1832 med Skøde af 16. Oktober. Han var den Gang 28 Aar og allerede Enkemand. Hans første Kone var fra Klattrup, Smidstrup Sogn, og hed Mette Sørensdatter. De blev gift 1831, men hun døde allerede den 2. Oktober s. A. efter at have født ham et Par Tvillinger, som han holdt Skifte med den 9. Januar 1832. Sønnen, Hans Christensen, blev da tillagt 166 Rigsdaler, 64 Skilling og Datteren, Maren Christensen, 83 Rdlr., 32 Skilling, i alt 250 Rigsdaler. Efter Skiftet 1826 at dømme skulde det synes en meget stor Sum.

Han var nu ene med de to smaa Børn, og hans Mor overtog igen Husvæsenet og Pasningen af Børnene. Det var jo i de fattige Aar, og hans Moder skal have set meget mørkt paa Tilværelsen. Der fortællles, at han en Gang kom hjem fra Byen og gik ud for at fodre Kreaturerne uden at skifte Tøj, skal hun have sagt: „Men Christen, gaar du ud til Kreaturerne i dine gode Bukser, du faar saagu aldrig Bukser mere.“

Han blev gift anden Gang den 28. Juni 1834 med Ellen Kirstine Jensdatter, en Gaardmandsdatter fra Store Velling, og med hende oplevede han at holde Guldbryllup 1884.

Chr. Sønderboe købte 1840 en Mark paa 6 Tdr. Land ind til Gaarden af sin Svoger Jørgen Jensen af St. Velling, for 600 Rigsdaler, nogle Aar senere solgte han den før omtalte „Lille Lod“ paa 2 Tdr. Land, og Købesummen var vistnok omtr. den samme. — 15. April 1867 købte han et Tørveskifte i Andkær Mose for 50 Rigsdaler.

Christen Sønderboe, som var min Farfar, har bygget det nuværende Stuehus 1841, det er grundmuret og straaetekt og var baade efter den Tid og Gaardens Størrelse et stort Stuehus. Der fortællles, at hans Søster, der boede i Store Velling, da hun saa Huset, skal have sagt, at Christen maatte da have samlet en vældig Masse Penge, da han kunde bygge saadan et Slot. — Jeg ved ikke, hvad Huset kostede, men en af Fars Søstre, som dengang var 7—8 Aar, har fortalt mig, at hun kunde huske en Aften, han kom hjem fra Fredericia, da sagde han til Bedstemor, at nu havde han betalt det, Huset havde kostet, saa nær som 22 Specier (88 Kr.), som han skyldte deres Købmand, men han havde givet ham Kredit til næste Aar, og saa havde han samtidig lovet ikke at sende ham Regning. Saa kunde hun ogsaa huske en Aften senere, vel nok Aaret efter, han atter kom hjem og sagde til Bedstemor: „Naa Stin, nu har jeg betalt Købmanden de 22 Specier, og han har ingen Regning sendt mig“; hun mente siden, han var lige saa glad ved, at han ikke var gaaet den Skam over at faa en Regning, som han var ved at have faaet den betalt.

Det nye Stuehus blev lagt Syd i Gaarden, og det gamle blev omdannet til Lade. — Han byggede ogsaa Kostalden Øst i Gaarden, men det var vistnok et gammelt Hus, han købte til Nedbrydning. 1875 byggede min Far en ny Lade, og den gamle blev da nedbrudt (Vinkelbygningen), men det bedste af Tømmeret blev da anvendt til et Hus Vest i Gaarden, som staar endnu og benyttes til Svinestald, Vognport m. m., saa det meste af det Tømmer er vel nok det samme, som min Oldefar benyttede for 150 Aar siden; der sidder ligeledes nogle gamle Døre i Stuehuset, som siges at stamme fra den Tid.

— Oldemors mørke Anelser om Bedstefars Fremtid gik ikke i Opfyldelse; han og Bedstemor kom godt igennem Livet. Han havde jo de to Tvillinger af første Ægteskab og fik seks Børn med sin anden Kone, ialt 4 Sønner og 4 Døtre, der alle levede og kom i gode Stillinger. — Der fortælles, at engang han var i Fredericia, var han inde hos en Manufakturhandler; der var samtidig en Kone derinde for at købe noget Tøj til sin Datter; hun klagede sig over, at der skulde saa meget til til de Pigebørn. „Hvor mange har du?“ spurgte han. „Ja, jeg har da kun den ene“, lød Svaret. „Hvad mener du saa med mig, jeg har fire!“ — „Fire“, udbød Konen, „du maa da have Bygtønder fulde af Penge“.

Bedstefar levede hele sit Liv paa den gamle Gaard. De holdt som meddelt Guldbryllup 1884; det var en stor Glæde for dem og egentlig ogsaa en sjælden Højtidelighed i den Tid, særlig da med sin anden Kone.

Bedstemor døde Aaret efter og han 1887, over 83 Aar gammel. Han afstod Gaarden 1868 til min Far, men blev ved at bo der. Jeg var omtrent ti Aar, da han døde, og kan saaledes huske ham i hans sidste Aar. Jeg mindes ham altid som en rask og flittig gammel Mand, der var i Besiddelse af et sjældent godt Humør. Han var vel lidt af vistnok alle dem, han kom i Berøring med, men særlig var han Børnenes Ven; han snakkede, lo og morede sig med dem, og saa sang han „Jeg har og været rank og ung, men nu er jeg gammel vorden“, eller „Jeg smal og rank om Livet er, en smuk Person jeg fører“. Han var altid i Virksomhed, jeg mindes aldrig at have set ham ledig undtagen om Søndagen; naar saa Far og Mor var i Kirke, læste han Birkedals Prædiken højt for Bedstemor; jeg syntes altid, den var saa lang. — De søgne Dage var han i Virksomhed baade Dag og Aften. Han passede for en stor Del Kreaturerne her paa Gaarden, i Reglen 7—8 Stkr., men saa havde han et Bierhverv som Kurvemager; han lavede Ris- og Halmkurve til Omegnens Folk. Materialerne var i Reglen gratis, Halmen havde han jo her paa Gaarden, og Risene (Vidjer) havde han som Regel Lov at skære i Omegnens Hegn og Skove; han skar ogsaa nogle tynde, men lige Hasselkæppe, som han flækkede ud i lange, tynde Strimler (Skinner), som han brugte til at binde Halmen med, i Stedet for det nu brugelige Staaltraad. Kurvene lavede han hjemme, om Sommeren sad han i et Kammer ved Vognporten, og om Vinteren arbejdede

de han i Dagligstuen; jeg kan godt mindes, han sad og bandt Halmkurve om Vinteraftener. Jeg har tit tænkt paa, hvordan Pladsen kunde slaa til i den lille 2 Fags Stue; men Mor og Bedstemor havde hver sin Rok, Bedstefar sine Halmkurve, Far skulde læse Avis, min Bror og jeg legede, og saa var der i Reglen ogsaa en Pige med et eller andet Haandarbejde. Pladsen var lille og Belysningen daarlig, vi havde kun en lille Petroleumslampe (Fladbrænder) med en Blikskærm over; den hang i Reglen over Bordet, men blev undertiden hængt ud i en anden Krog, hvor den kunde lyse lidt mere centralt. —

— Kurvene var kun til Egnens Folk, og som oftest bestilt forud; naar han havde dem færdige, bragte han dem selv ud, og Betalingen indgik saa i Kassen som Lommepege. Han var en god Fodgænger. Da han var 80 Aar gik han fra Tavlov Station og hjem ca. 8—9 km, og saa havde han vist endda et Lispund Garn at bære paa.

Christen Sønderboe afstod, som før nævnt, i 1686 Gaarden til min Far, Smith Christensen. Han var født 1840 og var ligesom sin to Aar ældre Broder med i Krigen 1864; de var med baade ved Dannevirke og Dybbøl, men slap begge uskadte derfra, en Svoger, der var gift med Fars Søster, blev taget til Fange og sendt til Spandau. Far talte ofte om Retiraden fra Dannevirke og Kampene ved Dybbøl; det var jo en Indsats for Livet.

Samme Aar, som han overtog Gaarden, blev han gift med sin Kusine, Karen Hansen; hun var ogsaa fra St. Velling ligesom hans Mor.

Far var 28 Aar og Mor 23. Da Far døde 1909, overtog jeg Gaarden; Mor døde først 1936, over 90 Aar gammel. 1924 tilkøbte jeg et lille Stykke Skov paa 2 Tdr. Land samt en Indhegning paa knap 3 Tdr. Land, og derved kom Gaarden op paa sit nuværende Areal paa 25 Tdr. Land.

Den tidligere Familie.

Den første Mand af Slægten, der vides noget om, er Hans Jacobsen Rafn fra omkr. 1660 og vistnok død ca. 1725. Han var Skipper i Flensborg, men boede senere i Sdr. Vilstrup ved Kolding.

Han havde en Søn, Jakob Hansen Rafn, født 1688, d. 1761; han var ogsaa til Søs, men kunde ikke taale Søen, og da han var vellæst, blev han Skolemester i Haastrup, Smidstrup Sogn; da den nye Rytterskole blev færdig 1721, forflyttedes han dertil og blev der til sin Død. Han faar en rosende Omtale af Biskop Brorson, Ribe, i Anledning af en Visitats af denne; han var anden Gang gift med Johanne Hansdatter Kold af St. Velling 1732.

Da han var død 1761, blev hans Søn og flereaarige Medhjælper, Hans, ansat i Embedet, men han døde allerede 1764.

Den nye Lærer, der blev ansat, var den tidligere omtalte St. Chr. Smith, der saa blev gift med Jakob Rafns eneste efterlevende Datter, Maren Jakobsdatter Kved (hun var tillige med Broderen de eneste efterlevende af 11 Børn), og det var jo saa deres Datter Elisabeth, der blev gift med min Oldefar, Hans Christensen Sønderboe.

Hans Smith.

Slægtsgaarden „Paulinesminde“ i Vonsild

Blandt de mange Slægtsgaarde i Vonsild (et af de 8 Sogne) er „Paulinesminde“ en af de ældste. Som det ofte er Tilfældet i de gamle Slægter, er der ogsaa her paa Gaarden opbevaret en Del gamle Dokumenter, hvoraf man kan skaffe sig en Del Viden om Gaardens og Slægtens Forhold gennem Tiderne.

Gaarden har været i en Gren af Slægten Vyff's Eje gennem seks Generationer. Den første af Slægten, der vides at have ejet Gaarden, var en Mand ved Navn Jens Hansen Tingeleff. Han var Sønesøn af Hans Nissen Tingeleff, der i Jordebogen for 1662 staar opført som Ejer af en halv Gaard i Vonsild.

I de gamle Papirer forekommer Betegnelsen Jens Hansen Tingeleff som Jens Hansen Wyff; han har formodentlig opholdt sig en Tid i Landsbyen Viuf og saa føjet dette Navn til sit eget.

Jens Hansen er født 1719 i Vonsild og blev d. 29. Juni 1747 gift med Silla Maria Christiansdatter. Han var Teglbænder og Ejer af Teglgården i Vonsild. Han havde tre Sønner og fem Døtre, hvoraf den ældste, Hans Jensen Wyff, i 1772 fik overdraget Teglgården; den yngste, Christian Jensen Wyff, fik ti Aar senere overdraget en anden Gaard, som Faderen var kommen til paa følgende Maade:

1755 døde Jens Hansens Broder Niels Hansen Tingeleff, der var Ejer af en Gaard i Vonsild, men da denne Gaards Gældsposter: „ere befunden saa høye og saa mange at være, at derover dend ældste Søn Matz Nielsen icke haver seet sig formuende at være, Gaarden at faae i Besid og Eje, ey heller nogen ander sig har meldet, med Datteren Maria at antage; ligesom Encken ..... ogsaa haver fundet meget betenckelig at være .... Og det sig nu have saaledes tildraget, at forbemelte eene Formynder Jens Hansen sig haver resolveret, Gaarden at antage, hvorved samtlig Udgielld ventes at blive til enhver betalt, og Encken selv, saavel som Børnene nogenlunde kand være hiulpen ....“

Jens Hansen Wyff maa altsaa i Tidsrummet 1755 til 1772 have haft to Gaarde. Den ældste Søn fik som før nævnt Teglgården, og muligvis har Jens Hansen samme Aar ladet opføre et nyt Stuehus paa den anden Gaard, der altsaa blev Slægtsgaarden, og er selv flyttet derind. Det laa der endnu, mens jeg var Dreng, men er forlængst forsvundet. 1781 blev der oprettet en Kontrakt mellem Jens Hansen og Morten Mortensen angaaende deres Børns Ægteskab. Heri bestemmes, at „velagte ungekarl Christian Jensen indlader sig udi ægteskab med ermelte Morten Mortensens ældste Datter navnl. Annamaria Mortensdatter“, og at det unge Par „skal tage i besid ermelte Jens Hansens Wyffs Ejendomsgaard, men ald dends tilhørende Ret og Retighed naar dend Tid kommer ....“ Som sin Datters Medgift lover han at give dem „Udi reede Penge 400 Rdl. og hvad udstyer er anbelangende, da efter brugelig Herritz Ret og skick“. De blev gift samme Aar, og Aaret efter ud-

færdigedes en Kontrakt mellem Far og Søn angaaende Overladelses-Betingelserne.

Jens Hansen maa have været en stor Økonom. Ikke alene sørgede han for sin afdøde Broders Kone og Børnene, men overtog Gaarden i 1755, hvis „Udgielld foruden de opvoxede Renter og Maanetl. Contributioner var 228 Rdl. 30 Sk. høyere endsom den forermelte varderede Gaard og Formue“, men en Datter Maren, der var gift med Hans Willadsen paa Stallerupgaard, fik „dend udlovede Medgift i rede Penge, 1000 Mark lybsk samt dend belovede Udstyr“, og en anden Datter, gift med Peter Hansen i Sjøllund, fik 700 Mark.

Jens Hansen døde d. 4. Aug. 1798 af „Vandsyge“, og hans Hustru d. 21. April 1808. Christian Jensen Wyff's Hustru Anmaria døde d. 30. Novbr. 1800 efter et barnløst Ægteskab. Han giftede sig anden Gang d. 6. Marts 1802 med Anna Christina Hansdatter og fik med hende seks Børn; men hun døde d. 24. Marts 1811, og Christian Jensen døde tre Aar senere — d. 31. Marts — fra alle sine umyndige Børn. Gaarden maa i Tidsrummet fra 1814 til den ældste Søn Jens Christiansen Wyff i 1825 selv overtog den, være drevet af Formynderne. Han har selv paa en lille Lap Papir skrevet: „Den 15. July 1825 havde vi Bryllup. Texten 2. Mose 34. Kap, 9. Vers. Og han sagde kjære dersom jeg haver fundet Naade for deres Øine, Hérre, da gaae Herren midt iblandt os“. Oldefar var en meget religiøs Mand. En stor Del Bøger af kristeligt Indhold bærer hans Navn.

Hans Hustru hed Anna Margretha Nissen, og de havde fire Børn.

Jens Christiansen døde d. 27. Ap. 1864 af Sorg over Krigens sørgelige Udfald. Den ældste Søn Christian Jensen Wyff havde overtaget Gaarden to Aar i Forvejen. Han var gift med Pouline Elisabeth Lind fra Skartved. Farfar var en velbegavet Bonde. Foruden at have bestridt mange offentlige Hverv, som Medlem af Amdsraad, Sogneraad og Landvæsenskommission, var han Bestyrelsesmedlem i Sparekassen for Kolding By og Omegn fra 1867 til sin Død 1892. Han havde ogsaa andre Interesser; Matematik, Geometri og særlig Astronomi havde hans store Interesse. Der fortællles, at han en Gang opdagede en Fejl i Almanaken. Han gjorde opmærksom paa det, og Fejlen blev rettet.

Fra hans Haand stammer ogsaa en omhyggelig ført Dagbog for hver Dag i Aaret fra 1844 til hans Død d. 17. Marts 1892. Den indeholder foruden de daglige Begivenheder paa Gaarden tillige utallige Oplysninger af politisk og kulturel Art, særlig før og under de to Krige. Farfar var ligesom sin Fader en meget religiøs Mand. Han sluttede sig nærmest til Indremission.

I 1870 og 71 byggede han Gaarden op paa dens nuværende Plads uden for Byen, delvis af Materialer fra den gamle Gaard, og gav den Navn efter sin Hustru, som forøvrigt døde kort efter Indflytningen d. 24. Nov. 1871. Ved Udflytningen forøgedes Arealet til dens nuværende Størrelse 179 Tdr. Land.

Far overtog Gaarden efter Farfars Død i 1892

og drev den til 1939, da jeg overtog den efter fra 1924-39 at have haft „Kongens Hørgaard“ i Stenderup.

Naar Far har kunnet drive Gaarden i saa langt et Aaremaal af 47 Aar, skyldtes det, at han var i Besiddelse af et robust Helbred og en ukuelig Energi. Han forbedrede Ejendommen paa mange Maader. Der blev drænet og merglet og opført adskillige Bygninger. Han overtog sin Faders Stilling i Sparrekassen og sad der i ikke mindre end 47 Aar. Mor, der er Datter af den for den sønderjydske Sag saa kendte Forkæmper, Stiftsprovst M. Mørk-Hansen, er 83 Aar og bor her paa Gaarden. Jeg er gift med en Datter af samme Slægt og Slægtsgaard, hvorfra Farfar hentede sin Hustru i 1862. Man vil bemærke det ejendommelige i den lille Slægtsgaardsberetning, at Gaardbesidderne skiftevis har heddet Jens og Christian. Vi har tre Børn, hvoraf den ældste Dreng hedder Jens. Det er mit inderlige Haab og Ønske, at han maatte føre Traditionen videre.

Kristian Vyff.

Ved Østersøens Kyst

Hvor Slægten holdt ud trods Stormflod

Alfred Jensens Gaard i Danmark

Som alle andre Gaarde i Danmark paa Vestlolland før Udskiftningen laa Alfred Jensens Gaard i Danmark Bys samlede Bebyggelse. Den havde Fællesdrift med Byens andre Gaarde og Huse, og alle var de Fæstere under Krongodset Baadesgaard, hvor de betalte deres Fæsteafgifter med Hoveriarbejde.

Fæsteren af Matr. Nr. 23, som Gaarden var betegnet, hed Niels Ottosen. Han var saa heldig, at hans Gaard hørte til de seks Gaarde, som den daværende Ejerinde af Baadesgaard Gods, Prinsesse Charlotte Amalie, omkring 1780 lod udstykke og udflytte fra Byen.

De to Gaarde blev bygget paa et lille Højdedrag, som den Gang hed Kragelunden, men som nu blev opkaldt efter Baadesgaards Ejerinde og kaldt Charlottelund. Det er senere blevet til Charlottenlund, og skønt Stednavneudvalget i de senere Aar har revideret saa mange Navne, har det mærkelig nok ikke ført dette Navn tilbage til det oprindelige.

To andre Gaarde blev bygget paa et andet Højdedrag, der blev kaldt Ølagrene, det nuværende Amalieager, og to andre igen paa en Plads, der blev kaldt Bjærg, men nu hedder Gyldenbjerg.

Gaarden bliver Arvefæste

Omkring 1790 købte Niels Ottosen Matr. Nr. 23 som Arvefæstegaard. Han skulde ikke betale nogen Købesum, men svare en aarlig Arvefæsteafgift paa 5 Tdr. 2 Skpr. Hvede og 5 Tdr. 2 Skpr. Byg samt 5 Skilling i Penge aarligt. Denne Arvefæsteafgift har hvilet paa Gaarden til 1935, da den blev kapitaliseret og indbetalt med et Beløb paa 3500 Kr.

Niels Ottosen og hans Hustru var barnløse, og i 1817 overdrog de Gaarden til en Brodersøn, Otto Hansen, og dennes Hustru, Abel Katrine. Otto Hansen var Søn af Gaardmand Hans Ottosen i Harpelunde. Et gammelt Diplom, der blev ham tildelt fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab for udført Mergling af Gaarden, fortæller, at han formentlig har været en Del forud for sin Tid paa dette Omraade. Diplomet er desværre gaet tabt.

Otto Hansen blev ikke gammel i Gaarden. Alleerede 1832 døde baade han og hans Hustru samt en Søn paa 17 Aar. Tilbage af Familien var to Pigebørn paa 12 og 15 Aar, og da disse ikke kunde overtage Gaarden i den Alder, blev den solgt ved Dødsboauktion til Ungkarl Jens Hansen, der havde bestyret Gaarden efter Otto Hansens Død.

Gaarden vilde saa være gledet ud af Slægten, hvis ikke den nye Ejer havde taget de to Pigebørn med i Købet. De blev opdraget hos ham, og den ældste, Ane, blev senere gift med ham. Derved blev Gaarden i Slægtens Eje.

Stormfloden November 1872

Jens Hansen døde i 1869, og hans Enke boede paa Gaarden til sin Død i 1885, idet hun allerede Aaret efter Mandens Død overdrog Ejendommen til deres eneste Søn, Hans Otto Jensen. Han var blevet gift med Bodil Johanne Nielsen Hovmand fra Vester Amalieager, og det blev altsaa medens de havde Gaarden, at den store Stormflodskatastrofe indtraf i November 1872.

Ved denne blev Gaardens Jorder helt oversvømmet af Østersøens Vande, der stod alenhøjt rundt om Bygningerne, saa Beboerne i et Døgn maatte opholde sig paa Loftet, indtil Vandet atter sank.

Denne Egn var ikke haardest ramt af Stormfloden, men man var ikke ukendt med Oversvømmelser. Det er saaledes bemærkelsesværdigt, at alle Gaarde paa Egnen ligger paa omtrent samme Niveau, nemlig paa alle de højeste Punkter, ca. 10 Fod over Østersøens daglige Vande, og efter Stormfloden 1872 blev alle Ejendomme ved Nyopførelse lagt op paa højere Sokler.

Paa alle Gaardene var der Mærker af, hvor højt Vandet havde staaet under Oversvømmelsen, og da Hans Otto Jensen opførte sit Stuehus i 1877 efter at have revet det gamle ned, blev det lagt paa en 24 Tommer høj Grund, saaledes at Vandet i Tilfælde af en ny Katastrofe med samme Vandstand som i 1872 ikke vilde trænge ind i Huset.

Hans Otto Jensen mistede sin Hustru, Bodil Johanne, i 1888, da hun døde, kun 38 Aar gammel. Han giftede sig ikke igen, men opholdt sig paa Gaarden lige til sin Død i 1925.

I 1908 overdrog han Gaarden til Sønnen Alfred Jensen, der stadig har Skøde paa den, men som for nogle Aar siden bortforpagtede den til sin Søn, Erland Jensen.

Gaarden, der oprindeligt var paa 60 Tdr. Land, har gennem de sidste 150 Aar gennemgaaet forskellige Ændringer. Omkring 1820 blev tre Parceller udstykket fra den, men de er senere tilbagekøbt, nemlig to omkring 1870 og en i 1912. Hans Otto Jensen lod Gaarden helt ombygge, Stuehuset i 1877, Lade og Stald i 1884.

Et 100 Aars Minde

Tyfusepidemien paa Sejro

1846—47

Da denne Epidemi for en stor Del krævede sine Ofre blandt de Folk, der havde sin Gerning paa Havet og ved Øens Havn, vil jeg først give en Oversigt over dennes Betydning for Øen, i Forbindelse med Sygdommens Forløb.

I Tiden 1829-34 var Lars Winsløw Sognepræst paa Sejerø. Ved hans Initiativ havde nogle Fiskere her paa Øen af den Rejersenske Fond faaet et Pengelaan, saa de ved Hjælp af dette fik sat et Sildefiskeri i Bæltet i Gang, som var til stor økonomisk Støtte for Øen. Saaledes nævnes for Aaret 1844, at 11 Baade med 434 Garn med 18 gifte samt 17 ugifte Mænd havde deltaget i dette Fiskeri og fanget 336 Ol Sild, som indbragte 1918 Rd., hvad den Gang var mange Penge for et saa lille Samfund. Den Gang var ingen Havn, kun en Bro af Sten paa Sydsiden af Øen, som efter vore Forhold i Dag synes at have været til ringe Nytte. Saaledes druknede i Sommeren 1838 Baadfører Rasmus Sørensen ved nævnte Bro — som der den Dag i Dag findes Rester af — ved at svømme ud til sin Baad; det ser saaledes ud til, at Baadene ikke til enhver Tid har kunnet komme helt ind til Broen.

I Aarene 1834-47 var Antonin Heineth Sognepræst paa Sejerø, og ved hans ihærdige Arbejde blev den 28. Januar 1839 begyndt paa en Baadehavn, som er til stor Gavn for Smaabaade endnu. Pastor Heineth søgte flere Steder — blandt andet den Rejersenske Fond — og fik store Pengebeløb til Havnens Fuldførelse, Øens Gaardmænd gjorde meget Friarbejde ved at slæbe Sten til Havnen, og mange af Øens Arbejdsmænd og ikke mindst dem, der ejede en Baad, arbejdede i flere Aar ved dette Arbejde. Særlig maa vel blandt disse nævnes Fisker og Baadfører Peder Sørensen, — han var blandt dem, som Pastor Winsløw særlig nævner som en flittig og dygtig Mand, blandt dem, som han skaffede Penge til nævnte Sildefiskeri, og da Arbejdet ved den nye Havn begyndte, blev han udnævnt som Tilsynsførende med Arbejdet der, og som det synes var dette til stor Fremgang for Øen.

Men inden dette Arbejdes Fuldførelse rammes Øen af den frygtelige Ulykke, som Tyfusepidemien var. Efter hvad der fortælles af de gamle, hvem vi ældre husker, fortalte disse, at det var Hmd. og Skræder Mogens Nielsen, der førte Sygdommen fra Aarhus til Øen, muligvis har han været med nævnte Baadfører Peder Sørensen, men det kan ikke bestemt afgøres; thi Mogens Nielsen nævnes ingen Steder som Baadfører, men som Skræder. Kort efter Hjemkomsten fra denne Rejse blev Mogens Nielsen syg og døde den 1. Sept. 1846, 45 Aar. En Datter døde 19. Okt. 15 Aar. Tilbage sad Enken i deres Hus i Sejerby med 4 Børn, hvoraf det ældste, en Datter, snart efter blev gift med den senere Kromand paa Øen. Den ældste Søn druknede som Styrmand 1854 tillige med en anden Sejerbo, som var Skipper paa en Jagt paa Rejse fra Holland.

De 2 yngste Sønner rejste fra Øen og blev vistnok bosiddende i Amerika.

Den 30. Sept. døde ovennævnte Peder Sørensen, 36 Aar, en Datter døde 29. Novb., 8½ Aar. Der sad ogsaa Enken tilbage med 4 Sønner fra 3 til 15 Aar. Hun fødte en Datter efter Mandens Død. En Søn var ved Faderens Død hos nævnte Pastor Winsløw paa Bornholm for at undervises til Konfirmation, da Præsten havde fundet ham meget dygtig.

Den 5. Okt. døde Kromand Anders Pedersens Hustru, 30½ Aar, den 22. Okt. døde hendes Mand, 32 Aar. Tilbage var 5 forældreløse Børn i Alderen fra 1 til 9 Aar, som kom i Pleje hos Familien og blev alle bosiddende paa Øen. Det Hus, hvori Anders Pedersen boede og holdt Kro, var muligvis det samme Hus, hvor der var Kro paa Sognepræst Otto Grundtvigs Tid — Salmedigterens Bedstefader, og hvor han efter gammel Overlevering i sin Præstetid paa Øen, en Søndag Formiddag i fuld Ornat jog Sejerøboerne ud af Kroen før Gudstjenesten. Denne gamle Bygning er for ganske faa Aar siden nedrevet.

Den 13. Okt. døde Fisker og Baadfører Peder Nielsens Hustru, 31 Aar, den 23. Okt. døde Peder Nielsen, 34 Aar. De efterlod en Søn, 7 Aar, han blev Sømand, kom til Australien, blev gift og bosat der. (En Sejerø-Sømand af hans Familie har besøgt ham der). En Datter, 4 Aar, kom i Hjemmet hos en Morbroder paa Øen, hvis Hjem hun arvede. Kort før Tyfus udbrød, havde Peder Nielsen sammen med en anden Baadfører fra Øen paataget sig at tilføre med deres Baade for 149 Rd. et vist Kvantum Sten til Havnen; de fik lige paabegyndt dette Arbejde, før Peder Nielsen døde, hans Medarbejder blev ogsaa angrebet af Tyfus, men overlevede denne, men var saa syg og svag bagefter, at han ikke kunde fuldføre Akkorden.

Den 28. Okt. døde Husm. Mogens Pedersens Hustru, 43 Aar, og 14. Febr. 1847 døde Mogens Pedersen, 42 Aar. 23. Novb. 1846 døde deres Søn Peder, 11 Aar. Mogens Pedersen „blev i Novb. forrige Aar angrebet af Tyfus og derfor behandlet paa Amtets Regning“. Der var 2 forældreløse Børn, en Søn og en Datter, som begge blev bosiddende paa Øen.

Den 6. Novb. døde Bodil Marie Madsdatter, 12½ Aar, Datter af Hmd. Mads Jensen og Kirsten Andersdatter, Jordemoder.

Den 8. Novb. døde Maren Tommerup, 61 Aar, Aftægtsmand Søren Jensens Hustru.

Den 17. Novb. døde Baadfører Rasmus Poulsens Søn Peder, 15¼ Aar.

Den 25. Novb. døde Fisker og Baadfører Niels Erichsen, 37½ Aar. Her sad Enken tilbage med 2 Døtre i Konfirmationsalderen. Begge blev bosiddende paa Øen.

Den 27. Novb. døde Gmd. og Sogneforstander Jørgen Nielsen Blasen, Kongstrup Mark, 48 Aar. I dette Ægteskab var ingen Børn.

Samme Dag døde Hmd. Niels Mikkelsens Datter, 15 Aar.

Den 26. Decb. døde Lars Nielsen, Hmd., Fisker og Havnebud, 34 Aar. En Søn og en Datter; denne levede ugift paa Sejerø, Sønnen rejste til Sjælland.

Samme Dato døde Gmd. og Sogneforstander Sø-

ren Nielsen, 52 Aar, den 23. Jan. 1847 døde hans Søn Ole, 27 Aar. 15. Febr. 1847 døde hans Søn Søren, 29 Aar. En Datter var gift i en Nabogaard, hun var ogsaa angrebet af Tyfus, men ingen i denne Gaard døde. Ene tilbage i Gaarden sad Søren Nielsens Enke, Datteren og hendes Mand overtog Bedriften. Søren Nielsens Enke blev meget gammel og oplevede at blive Tipoldemor til 2 Børn.

Den 29. Decb. 1846 og 2. Januar 1847 døde 2 Tvillingsøstre, $9\frac{1}{2}$ Aar, Døtre af før nævnte Baadfører Rasmus Sørensen, som druknede 1838.

Den 4. Febr. døde en Dreng, Søren Sørensen, $12\frac{1}{2}$ Aar.

Den 6. Febr. døde Enke Bodil Katrine Jørgensdatter, 63 Aar.

Den 7. Febr. døde Rasmus Jacobsen, 6 Aar, den 9. Febr. døde Kirsten Jacobsdatter, 12 Aar, den 27. Febr. Ellen Jacobsdatter, 15 Aar, og 10. Maj døde Søren Jacobsen, 17 Aar, alle Børn af Hmd. Jacob Sørensen — en Broder til før nævnte Rasmus og Peder Sørensen —, som levede af en lille Jordlod og ellers var Arbejdsmand ved Havnen, særlig nævnes han ved Skydning af Sten til Havnen, hvorved han mistede det ene Øje. To Sønner tillige med Forældrene overlevede Sygdommen og blev bosiddende paa Øen.

Den 21. Febr. døde ugift Dorthe Andersdatter af Kongstrup, 65 Aar.

Den 4. Marts døde ugift Pige Ane Marie Pedersdatter i Kongstrup, 54 Aar.

Den 25. Marts døde Fisker og Skræder Søren Hansen, Kongstrup, $38\frac{1}{2}$ Aar. Han efterlod Enke og 2 Døtre, som blev bosiddende paa Øen. En Søn rejste til Sjælland.

Den 21. Maj døde Gmd. i Mastrup Søren Mogenssen, 70 Aar. „Han havde ingen Lægehjælp søgt; Tyfus udbrød kort Tid efter hans Død i Gaarden“, men her døde ingen.

Den 27. Juni 1848 døde Gmd. Rasmus Pedersen, Eskebjerggaarden, af Tyfus i Forbindelse med Lungebetændelse, 47 Aar.

Den 18. April 1850 døde Gmd. Anders Poulsens Hustru af Tyfus, 30 Aar.

Som det ses, ebber Sygdommen efterhaanden ud, ingen Læge var paa Øen ved Sygdommens Udbrud, men Distriktslæge Weje fra Kalundborg var her i Sommeren 1847. Hvornaar han er kommet her over, og naar han rejste herfra, vides ikke; men „Sygen“, som de gamle, der kunde huske den, kaldte den, havde jo efterladt sig alvorlige Spor, idet flere Hjem var opløste paa Grund af Dødsfald. Pastor Heineth, som nu har faaet Aastrup Præstekald paa Falster — Sommeren 1847 —, henvender sig igen til den Rejersenske Fond om Hjælp til Havnen og opnaar ogsaa at faa 200 Rdl., og skriver bl. a. i sin Ansøgning: — „Faa Dage efter udbrod imidlertid hin frygtelige Tyfus-epidemi, som nu paa tiende Maaned hjem søger denne arme Menighed og alt den 1. Sept. krævede sit første Offer. .... Af Øens 568 Indvaanere har til Dato 284 været angrebet af bemeldte Epidemi, og af dette Antal Patienter 29 døde. .... Sygdom og Sorg havde i de fleste Familier svækket Mod og Virkelyst, formindsket Arbejdskraft og Evner til at virke. .... Hertil kom endnu, at Bæltfiskeriet, der skulde begynde just som Epidemien udbrod, dels paa Mangel af Deltagere, formedelst

denne, dels paa Grund af Aarets Beskaffenhed, var det sletteste, Øen har haft siden hin Erhvervskilde for ca. 15 Aar tilbage ved Fondens Hjælp aabnedes for Sejerø. .... Jeg var nær ved selv at opgive Haabet om at faa det i Fjor begyndte herlige Havnearbejde — en Tilbygning — fuldført“.

Tiderne skifter; de sidste Spor af denne Epidemi er for længst glemte. Men vi ældre husker endnu de lerklinede og straatækte Huse i Sejerby, hvor disse Mennesker, som her er omtalt, boede, og hvor ikke hele Familien blev skilt fra Hjemmet, husker vi, hvor deres Efterkommere boede og virkede. Trange Tider har det været for disse Mennesker, Fattigdommen har flere Steder talt sit haarde Sprog; thi i hine Tider var den sociale Forsorg ikke stor, men Nøjsomheden saa meget større end nu til Dags.

J. P. J.

Fra Slægtsgaardsarkivet

Fortsat fra Omslagets Side 2

Efterfølgende Slægtsgaardsejere har i Januar 1947 faaet tilsendt den lille Folketællingsundersøgelse fra Slægtsgaardsarkivet:

Gdr. Alfred Bønnerup, Karlby Mark, Voldby.
Fru Kathrine Lindbergh, Karlby Mark, Voldby.
Gdr. Søren Kr. Sørensen, Juulsminde, Karlby, Voldby.
Gdr. Andreas Rasmussen, Karlby Mark, Voldby.
Gdr. Petrea og Marie Sørensen, Enghavegaard, Bale, Mørke.
Gdr. Bernhardt Jensen, Lergravgaard, Ugelbølle, Mørke.
Gdr. Frederik Basse Jørgensen, Ommestrup, Mørke.
Gdr. Ejnar Bach Jensen, Grimsbjerg, Ommestrup, Mørke.
Gdr. Ejnar Julius Sørensen, Ommestrupgaard, Mørke.
Gdr. Aage Herlevsen, Bugge Skovgaard, Alstrup, Mariager.
Gdr. Sofus Rasmussen Bisp, Solhøj, Ginnerup, Kolind.
Gdr. K. S. Ladegaard Andersen, Toftegaard, Erritsø, Fredericia.
Gdr. Thomas Andersen, Tingskovgaard, Erritsø, Fredericia.
Gdr. Verner Højbjerg Jensen, Houborggaard, Erritsø, Fredericia.
Gdr. Knud H. Knudsen, Quistgaard, Gaverslund, Børkop.
Gdr. Hans Buhl, Elkjærhus, Gaverslund, Børkop.
Gdr. Aage Steffensen, Enggaarden, Sellerup, Brejninge.
Gdr. Herman Pedersen, Søndergaard, Gadbjerg.
Gdr. Niels Ebbesen A. Therkelsen, Møbjerg, Sdr. Omme.
Husm. Laurits Hansen, Egtved Skov, Egtved.
Gdr. A. Olivarius Johnsen, Højgaard, Ildved, Jelling.
Fru Kirsten Marie Pedersen, Damgaard, Gadbjerg.
Gdr. Jens Rasmussen, Hjortshøj Vestergaard, Hjortshøj.
Gdr. H. P. Jensen, Baronsalbækgaard, Agri, Vrinnes.
Gdr. Søren Kr. Sejersen, Stangerum i Dalbyover, Gerlev.

Fortsættes.

HAR DE LÆST **BREVE FRA LANDET** af Manden paa Gaarden

— en herlig forfriskende Bog, der skildrer Livet paa Vestervangen i Hverdag og Fest

Demokraten 7.—11.—1946:

Det er smaa stilrene Epistler af en egen jævn Poesi, en folkelig Fortælling om de banale Ting, der skal til for at gøre Livet værd at leve.

Kr. 9.75. Køb den hos Deres Boghandler eller direkte fra

GRAVERS ANDERSENS FORLAG . AARHUS

AXEL HOLM

SAADAN ET LIV

Bogen om Dora Miehe, Danmarks Cirkusdrønning — Spænding — Æventyr — Romantik.

Kr. 6.50.

Forlang den hos Deres Boghandler eller direkte fra Forlaget.

Frøavlscentret Hunsballe $\frac{A}{S}$
Holstebro

Telefon 533

Slagelse 1470

Avlsdyr fra Samsø Fællesledelse

anvises fra Stambesætninger og gode
Brugsbesætninger. Fri for Tuberkulose
og Kastning. Henvendelse til

I. C. Frost, Ballen, Kolby. Tlf. 285 Tranebjerg.

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3

København V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan til 4 % Rente
i Landejendomme og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne

Kurs for Tiden 101 $\frac{1}{4}$